

STEFANIK KRISZTINA – KANIZSAI-NAGY ILDIKÓ – BORHI NOÉMI
LŐRINCZ BORBÁLA – MAROSINÉ PÁSZTOR ÉVA & MLINKÓ RENÁTA

Kalibrálom a radarom

Ajánlások autista hallgatók tanulmányainak támogatásához

ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat
ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Budapest, 2026

Szerzők:

Stefanik Krisztina, Kanizsai-Nagy Ildikó, Borhi Noémi,
Lőrincz Borbála, Marosiné Pásztor Éva & Mlinkó Renáta

Az első szerző az MTA–ELTE Autizmus és Tanulási Akadályozottság Szakmódszertani Kutatócsoport (MASZK) vezető kutatója, melyet az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogat.

Az ajánlások kialakításának folyamatában részt vett:

A FORRÓ téma, avagy autizmusról a felsőoktatásban: reaktívan és reflektíven az óratervezéshez című workshop valamennyi résztvevője és a kiadvány készítésében az ELTE Gyakorló Országos Pedagógia Szakszolgálat szakmai közössége

Szakmai lektor: Németh Vivien

Véleményező: Kovács Lili egyetemi hallgató

ISBN 978-615-6410-27-6 (nyomtatott)

ISBN 978-615-6410-28-3 (elektronikus)

© Stefanik Krisztina, Kanizsai-Nagy Ildikó, Borhi Noémi, Lőrincz Borbála,
Marosiné Pásztor Éva, Mlinkó Renáta, 2026

Szerzői jog fenntartva.

A kiadvány semmilyen formában nem módosítható.

Változtatás nélkül, nem kereskedelmi célból terjeszthető
és felhasználható a megfelelő hivatkozással.

A feltüntetendő hivatkozás: Stefanik K., Kanizsai-Nagy I., Borhi N., Lőrincz B.,
Marosiné Pásztor É., & Mlinkó R., (2026) *Kalibrálok a radarom*.

Ajánlások autista hallgatók tanulmányainak támogatásához.

Budapest: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2026

ELTE | BGGYK
BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR

ELTE | EÖTVÖS
KIADÓ
Az ELTE hivatalos könyvkiadója

eltebook.hu

Kiadja az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
(1097 Budapest, Ecsery út 3.) együttműködésben
az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálattal
(1071 Budapest, Damjanich u. 41–43.)

Felelős kiadó: dr. habil. Papp Gabriella dékán

Nyomdai előkészítés: ELTE Eötvös Kiadó

Tipográfia és borítóterv: Horváth Attila

Nyomdai kivitelezés: Multiszolg Bt.

TARTALOM

Előszó	5
Szemponatok és etikai alapvetések az ajánlások alkalmazásához	6
Az autizmusról öt bekezdésben	8
Ajánlások autista hallgatók támogatásához	9
Ajánlások előadásokhoz, gyakorlatokhoz, szemináriumokhoz	11
Ajánlások vizsgáztatáshoz	14
Zárszó	17

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönet a közös gondolkodásért minden hallgatónak és kollégának, aki részt vett a 2025 júniusában zajlott *A FORRÓ téma, avagy autizmusról a felsőoktatásban: reaktívan és reflektíven az óratervezéshez* című workshopunkon! Ezt a workshopot az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat és az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet Autizmus Spektrum Pedagógiája szakiránya és az MTA–ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport közösen szervezte meg.

Külön köszönet minden autista hallgatónak és családtagjaiknak, akik az elmúlt évek során megosztották velünk tapasztalataikat, akikkel együtt kereshettünk megoldási utakat, amelyek ezt az ajánlást is inspirálták.

ELŐSZÓ

Ez a gyűjtemény teammunka eredménye. Hallgatók, oktatók, diagnoszták és támogató szakemberek – mindannyian az ELTE-ről – gondolkodtak arról, milyen autizmusbarát/neuro-affirmatív szemléletű támogatásokkal lehet sikereket elérni felsőoktatási tanulmányok során. Az adaptációs szempontok az ELTE Gyakorló Országos Pedagógiai Szakszolgálat esetkezeléseiben megjelenő támogatási javaslatokból kerültek áttekintésre. Ezt véleményezte, alakította tovább a résztvevők köre.

Használatát a felsőoktatási intézmények oktatói és hallgatói közötti hatékonyabb, egymást támogató kommunikáció érdekében javasoljuk. *Ajánlásaink* olyan ígéretes gyakorlatok alapján készültek, melyek evidenciaalapúak és hasznosak autista hallgatók egyetemi tanulmányainak sikeres támogatásához, esélyegyenlőségük biztosításához. Az egyetemeken esélyegyenlőségi támogatás a hatályos jogszabályok alapján adható. Ilyen a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 87/2015. (IV. 9) Korm. Rendelet. Az autista hallgatókra a 2011. évi CCIV. törvény 108. § (6) pontja is vonatkozik.

Az autizmus – természetéből adódóan – rendkívüli sokféleségben jelenhet meg, az viszont egységesen mutatkozik meg, hogy emberi találkozásaink szociális színezetét, kommunikációnk minőségét ez a sajátos fejlődési út befolyásolni fogja. Az autizmus mély megértése mentális erőfeszítést igényel, hiszen a neurodiverzitás, s azon belül a neuro-minoritások arra sarkallnak bennünket, hogy a megszokott, többségi perspektívát újragondoljuk.

SZEMPONTOK ÉS ETIKAI ALAPVETÉSEK AZ AJÁNLÁSOK ALKALMAZÁSÁHOZ

- 🌀 Gyűjteményünk elsősorban oktatók számára készült. Megoldásmódokat, módszertani javaslatokat kínál – az autizmus természetéhez igazodva.
- 🌀 Ugyanakkor segítheti a hallgatókat is saját szükségleteik felismerésében, a számukra optimális támogatási formák megtalálásában.
- 🌀 Reményeink szerint *Ajánlásaink* a felsőoktatási helyzetek kihívásai során a hallgatók és oktatók hatékonyabb együttműködését, a tanulmányokban való sikeres haladást támogatják majd; kezelni a várható váratlant, kiszámíthatóvá tenni a kiszámíthatatlant.
- 🌀 Ez a gyűjtemény nem oldja meg a tanulmányi helyzetekben adódó összes kihívást, egyfajta tovább bővíthető, módosítható ötlettárként érdemes tekinteni rá. Az *Ajánlások* kommunikációs stílusa az univerzális érthe-tőségre, egyértelműsége törekszik, ez azonban semmi esetre sem jelent „utasításokat”.
- 🌀 A módszertani javaslatok használata opcionális. Az egyes karokon, külön-böző képzési tartalmak, hallgatói létszámok és kimeneti követelmények mentén a támogatások tartalma, életszerűsége más lehet.
- 🌀 Az egyéni szükségletek feltárása, a személyre szabott támogatási utak, tar-talmak megtalálása professzionális háttérrel hatékonyabban működhet. Amennyiben elérhető a hallgatóval rendszeresen együtt dolgozó, őt jól ismerő autizmus-szakember, érdemes vele, illetve az egyetemi, speciális szükségletű hallgatókat támogató kollégákkal is felvenni a kapcsolatot – *kizárólag a hallgató beleegyezésével*.
- 🌀 Az időzítés sarkalatos: fontos, hogy lehetőséget teremtsünk arra, hogy hall-gatóink jelezhessék különleges szükségleteiket, s ne több, kudarcos félév után kezdődjön meg a támogatás. Ne felejtjük el, hogy az esélyegyenlőség biztosításához rendszeres monitorozás és újragondolás szükséges.
- 🌀 Az egyetemen belül a szükségleteket igazoló dokumentumot a hallgatói esélyegyenlőséggel foglalkozó kari koordinátor állítja ki (a hallgató által benyújtott, állapotát rögzítő dokumentumok alapján). Ezt a dokumentu-mot mutatja be a hallgató az oktatónak. Ennek részletessége eltérő lehet.
- 🌀 A speciális szükségletű hallgatónak joga van ahhoz, hogy eldöntse, konkrét diagnózisát megosztja-e oktatóival.

- 🌐 Segítheti a támogatásról való konzultációt, ha a hallgató az esélyegyenlőségi koordinátorral egyeztetni a szükségleteire vonatkozó igazolás tartalmát és részletességét (pl. szakértői véleménye bizonyos részeinek átemelését kéri).
- 🌐 Jó, ha az oktató jelzi a hallgató felé, hogy lehetősége van további egyeztetésre, a szükségletek pontosítására, személyre szabására. Amennyiben az oktatónak erre szüksége van, *a hallgató engedélyével* kérhet további információt, segítséget (esélyegyenlőségi koordinátortól, kortárs mentortól, a hallgatót jól ismerő autizmus szakembertől).
- 🌐 Fontos, hogy a hallgatókkal történő kooperáció során *feltétlenül és szigorúan tartsunk be minden etikai és személyiségi jogi szabályt* a biztonságos támogatás érdekében.
- 🌐 Ha a hallgató az oktató felé egyértelműen jelzi, vagy a bemutatott dokumentumból kiderül, hogy autizmus diagnózissal rendelkezik, tisztában kell lenni azzal, hogy ez az információ bizalmas és érzékeny. A hallgató engedélye nélkül erről mások előtt ne beszéljünk, a megismert tartalmakat ne adjuk tovább! Különösen fontos ez a hallgatói közösségekben, ahol a hallgatótársak előtti titoktartást biztosítani kell, a támogatás stigmatizáló, „szembesítő” aspektusait is (pl. *„A speciális szükségletű hallgatók üljenek előre!”*) feltétlenül kerülni kell! A támogatásról való egyeztetés kétszemélyes, bizalmi légkörben biztonságos a hallgatók számára.
- 🌐 Elképzelhető, hogy egy neurodivergens hallgatónak nincs formális diagnózisa, így pontos információi sem saját állapotáról. Oktatóként bármilyen szokatlan hallgatói viselkedésekkel is találkozunk, semmi esetre sem szabad a hallgatónak megalapozatlan „pszichodiagnosztikai tippeket” adni – még akkor sem, ha a jó szándék vezérel bennünket. Ilyen esetekben – biztonságos, kétszemélyes helyzetben – jelezzük vissza a hallgatónak, hogy *konkrétan* milyen nehézséget, elakadást tapasztaltunk (pl. *„Úgy látom, hogy Önnek a hosszabb esszéikben nehezebb megmutatnia a tudását.”* vagy *„Úgy látom, hogy Önnek nehézsége van a csoportmunkába való bekapcsolódásban vagy a prezentáció megtartásában.”*). Ilyenkor javasoljuk, hogy keressen fel támogató szakembert például az egyetemi életvezetési tanácsadóban, aki majd professzionálisan támogathatja a felmerülő diagnosztikus irány megtalálásában a hallgatót.

AZ AUTIZMUSRÓL ÖT BEKEZDÉSBEN

Az autizmus különleges fejlődési út, amely egyszerre vezethet nehézségekhez és erősségekhez. Ha oktatóként képesekké válunk a konvencionális, többségi gondolkodásmódtól elrugaskodva megérteni autista hallgatóink gyakran félreérthető jelzéseit, viselkedéseit, ‘win-win’ helyzetet teremthetünk.

Azok az autista fiatalok, akik egyetemi vagy főiskolai képzésbe lépnek, jellemzően jó formális nyelvi és gyakran kiváló intellektuális képességekkel rendelkeznek. Ez egyszerre előny és hátrány. Előny, mert ezek a képességek lehetővé teszik az autizmusból fakadó nehézségek kompenzációját, elrejtését. És hátrány, mert a kompenzáció fájdalmasan sok energiát emészt fel, s gyakran a totális kifáradáshoz vezet. A neuro-többséghez tartozó embertársaink pedig általában nem képesek a szokatlan képességprofilot megfelelően értelmezni: „*De hiszen olyan okos, biztosan lusta, azért nem csinálta meg.*”; „*Remekül beszél több nyelven is, nem hiszem el, hogy nem érti, mit kell csinálni.*”; „*Nem igaz, hogy nem képes értelmesen elmondani, mit szeretne.*”; „*Nem látszik rajta semmi különös, biztosan ez is csak egy divatdiagnózis.*” Az ezekhez hasonló interpretációk reménytelenül akadályozzák a kölcsönös megértést és az egyenlő esélyek biztosítását.

Az autizmusra jellemző viselkedések persze nem mindig maradnak rejtve. Gyakran kifejezetten szokatlan megnyilvánulásokkal is találkozhatunk: számmunkra nehezen vagy félreérthetően értelmezhető nonverbális jelzésekkel, furcsa mozgásokkal, szenzoros érzékenységekkel, túlzott őszinteséggel (ami bárdolatlanságnak, udvariatlanságnak is hathat), vagy más, az adott helyzethez látszólag nem illő viselkedésekkel.

Ezek mögött egy, a többségitől eltérően működő információfeldolgozási rendszer áll, amely gyakran megnehezíti a strukturálatlanabb, nyitottabb feladatok kivitelezését, saját és mások szándékainak, gondolatainak, érzelmeinek értelmezését és felerősíti a részletfókuszáltságot. Ezek a sajátos működések, illetve az, ha a környezet ezekkel nincs tisztában, fokozzák a stresszt és a szorongást, mindez menthetetlenül befolyásolja a viselkedést és a teljesítményt. Így az egyetemi/főiskolai tanulmányok során nem lesz megbízható a tudás átadása és számonkérése sem.

Tudományos tény, hogy azokban a közösségekben, ahol a neuro-kisebbségekhez tartozó emberek megértésére törekszenek, az minden résztvevő számára pozitív hozzáadékkal jár. Transzparensőbb, érthetőbb, őszintébb, strukturáltabb, rugalmasabb, kreatívabb megoldások felé terel minket. Érdemes tehát „kalibrálni a radarunkat”. Ha átértelmezzük a szokatlan viselkedéseket és komolyan vesszük az autizmus diagnózist, még akkor is, ha nem látszik ránézésre, közelebb kerülünk a valódi megértéshez és kiküszöböljük a „félreértelmezések abúzusát”.

AJÁNLÁSOK AUTISTA HALLGATÓK TÁMOGATÁSÁHOZ

A következőkben röviden megmutatjuk azokat az általános gyakorlati szempontokat, amelyek hasznosak az autista hallgatókkal való mindennapi együttműködéshez. Ezek az alapvetések pedig keretezik majd azokat a konkrét ajánlásokat, amelyeket a számonkéréshez, előadásokhoz, gyakorlatokhoz adunk.

Bármely hallgató számára hasznos, az autista hallgatók számára azonban létfontosságú, hogy

- 🌐 törekedjünk ítéletmentes megértésre, ha számunkra esetleg szokatlan kommunikációs jellegzetességeket, furcsának ható viselkedéseket tapasztalunk (pl. szóbeli és írásbeli kapcsolattartás során udvariatlannak ható hallgatói kommunikációs stílus, rendhagyó nonverbális kommunikáció vagy szemkontaktus);

- 🌐 a kurzusok tematikája, tevékenységei, követelményei egyértelműek, írásba foglaltak, világosan láthatóak és következetesek legyenek – már azelőtt, hogy a kurzus elkezdődne;

- 🌐 az oktatási tartalmak egységesen, következetesen ugyanarra az egyeztetett online platformra kerüljenek fel;

-
- 🌐 egyértelmű legyen, hogy egy kurzus kapcsán kit és milyen elérhetőségen lehet keresni;
-
- 🌐 az oktatás és a számonkérés világosan strukturált és követhető legyen;
-
- 🌐 a kommunikáció jól érthető, egyértelmű, konkrét (iróniától, képes beszédétől mentes) legyen;
-
- 🌐 a használt segédanyagok, diák, tematikák legyenek lényegtörőek és információ szempontjából jól kalibráltak, a diákon a visszafogott színvonal, a kontraszt változtathatósága előnyös;
-
- 🌐 az információk írásos vagy más vizualizált formában is elérhetőek legyenek (pl. képek, térképek, piktogramok, rövid, világos folyamatleírások, idővonalak, időjelzők).
-

A fent felsorolt szempontok erősítik az oktatás *egyetemes tervezését*, de autista hallgatók esetében különösen fontos, hogy mérlegeljük a további egyedi szükségletekre reflektáló, *egyévre szabott módosításokat* is.

Az itt következő támogatási lehetőségek megfontolása előtt se feledkezzünk meg a hallgatóval történő egyeztetésről.

AJÁNLÁSOK ELŐADÁSOKHOZ, GYAKORLATOKHOZ, SZEMINÁRIUMOKHOZ

Az oktató az alábbi opciók közül válassza azokat, amelyek (1) megfelelnek autista hallgatója egyedi szükségleteinek és (2) illeszkednek kurzusa tartalmához, követelményeihez, valamint (3) oktatói stílusához és (4) lehetőségeihez.

 Az oktató proaktivitása „game-changer” tényező lehet. Már a kurzus elindulása előtt, vagy legkésőbb a kurzus kezdetekor, az oktató bátoríthatja a hallgatókat, hogy jelezzék speciális szükségleteiket, s ehhez biztonságos és etikus lehetőségekről ad tájékoztatást. Például a kurzustematikában jelzi, hogyan fordulhatnak hozzá a hallgatók egyéni kérésekkel (pl. kapcsolatfelvétel módja, elérhetőség, fogadóóra, online anonim kérdőív a szükségletek felméréséhez).

 Amennyiben sikerült az oktatási és számonkérési helyzetekhez a hallgató számára megfelelő támogatásokat közösen megállapítani, ezekről készüljön rövid, írásos emlékeztető és/vagy hangfelvétel.

 Amennyiben a hallgatónak szüksége van a kurzushoz kapcsolódó tartalmak egyéni konzultáción való tisztázásra, adjunk erre lehetőséget. Itt is készüljön rövid, írásos emlékeztető és/vagy hangfelvétel.

 Az előadásokhoz tartozó diasorok, segédanyagok, önálló tanulást támogató tartalmak (pl. gyakorlótesztek, hangos diák, videók) a félév elején legyenek elérhetőek.

 Az adott kurzushoz kapcsolódó alapfogalmak gyűjteménye legyen elérhető a félév elején.

 Az (elégségeshez) elvárt tudásminimum követelményei a tematikában egyértelműen szerepeljenek.

-
- 🌐 Támogató eszközök, tárgyak (pl. zajsűrítő fejhallgató, számítógép, stresszoldó tárgy, vizuális emlékeztetők) használatát támogassuk, facilitáljuk.
-
- 🌐 Engedélyezzük az előadásokon hangrögzítő használatát (az etikus – oktatói tartalmakat védő – tárolás és használat rögzítése mellett).
-
- 🌐 Engedélyezzünk rövid egyéni szüneteket, sőt bátoríthatjuk is erre a hallgatókat – akár a tanterem elhagyásával, illetve csendes pihenőszoba biztosításával.
-
- 🌐 Amennyiben a hallgató állapota ezt indokolja és a kurzus tartalmait ezt megengedik, az esetleges hiányzások pótlására adjunk lehetőséget, illetve biztosíthatunk online részvételt is a kurzus egyes alkalmain – a keretek, szabályok írásbeli tisztázása mellett.
-
- 🌐 Indokolt esetben biztosítsuk a határidő-módosítás lehetőségét a szorgalmi időszakban esedékes követelmények (pl. prezentációk, beadandók) teljesítéséhez.
-
- 🌐 Egyes esetekben fontos lehet, hogy az oktató több társ jelenlétében nem szólítja fel a hallgatót az órán.
-
- 🌐 Prezentációk megtartásakor is támogató lehet, ha kevesebb hallgatótárs előtt vagy online kell beszélnie.
-
- 🌐 Egyes esetekben a prezentációs feladat más típusú feladattal (pl. írásbeli munkával) történő kiváltása is jó lehetőség.
-
- 🌐 Csoportmunka esetén hasznos, ha az oktató segíti a csoportmegállapodást (pl. ütemterv, felelősök, részfeladatok leírása, elakadás esetén alkalmazandó forgatókönyv).
-

-
- 🌐 Csoportmunka előkészítésekor segít, ha az autista hallgató preferenciáinak megfelelő szerepet/feladatot kap.
-
- 🌐 Egyes esetekben a csoportmunka kiváltása egyéni vagy páros munkával is jó lehetőség.
-
- 🌐 Beadandó feladatok típusának és témájának megválasztásakor többféle alternatíva felajánlása (pl. esszé/ teszt / PPT / részletes handout készítése, témaválasztási alternatívák biztosítása) sokat segíthet a valid számonkérésben.
-
- 🌐 A beadandó feladatok elkészítéséhez konkrét és egyértelmű szempontrendszer biztosítása hatékony segítség lehet.
-
- 🌐 A beadandó dolgozatok elkészítéséhez, ütemezéséhez egyéni konzultációkkal, személyi segítő/kortárs mentor bevonásával adhat támogatást az oktató.
-
- 🌐 Nagyobb léptékű feladatok (pl. portfóliódolgozat, szakdolgozat) ütemezésében, tervezésében fontos, hogy az oktató segítse a folyamat minden lépését (pl. tartalmi egységek és terjedelmük tisztázása, a folyamat lépésekre bontása, határidők megállapítása), illetve, hogy a konzultációk kiszámíthatóan rendszeresek legyenek, valamint, hogy hangfelvétel is készüljön ezekről.
-

AJÁNLÁSOK VIZSGÁZTATÁSHOZ

- Az autista hallgatóknak különösen fontos, hogy a vizsgákat a határidőknek megfelelően meghirdessük, és a vizsga formájáról, menetéről és szabályairól egyértelmű tájékoztatást adjunk a vizsgaleírásban.

- Adjunk lehetőséget a vizsga menetének, felépítésének megismerésére, a vizsgahelyszín előzetes feltérképezésére, rövid, előzetes találkozásra a vizsgáztatóval (amennyiben nem a kurzus oktatója vizsgáztat).

- Biztosítsunk lehetőséget tét nélküli próbavizsgára, próbafeladatokkal történő gyakorlásra.

- A vizsgatételekhez rendeljünk kulcskérdéseket/kulcsszavakat.

- A vizsgára vonatkozó egyéni szükségletekről előre egyeztessünk és erről készüljön rövid, írásos emlékeztető. Fontos, hogy a hallgatónak elegendő ideje és információja legyen a vizsgájával kapcsolatos szükségleteinek feltérképezésére és lehetőségeinek mérlegelésére. Lehetséges (egyedi szükségletek mentén bővíthető) módosítások például:
  - szóbeli vizsga helyett írásban, vagy írásbeli vizsga helyett szóban történő vizsgázás lehetővé tétele;

  - hosszabb, nagyobb igénybevételt jelentő vizsgáknál egyetlen vizsgaalkalom helyett több, rövidebb (kisebb stresszterheléssel járó), belátható tartalmi egységek alapján felosztott vizsgaalkalom biztosítása (pl. egy „nagy” vizsga helyett, 3-4 kisebb);

  - esszéíratás helyett tesztvizsgával történő számonkérés lehetősége;

-
- előre megbeszélte ülésrend, vizsgázói sorrend, várakozási idő minimalizálása, előre megbeszélte időpontban történő sorra kerülés;
-
- hosszabb felkészülési idő;
-
- hosszabb válaszadási idő;
-
- a vizsga során a hallgatóval egy teremben tartózkodó személyek számának minimálisra csökkentése és/vagy a hallgató által választott hallgatótárs jelenlétében történő vizsgázás;
-
- egyéni vizsga engedélyezése;
-
- az elvárások és kérdések értelmezésének támogatása (átfogalmazás, pontosítás, konkretizálás), a vizsgakérdések megfogalmazásának egyszerűsége, rövideje, tömörsége;
-
- kidolgozandó írásbeli vizsgafeladatoknál, különösen esszéknél konkrét strukturális elemekre, egyes egységek hosszúságára vonatkozó támpontok adása;
-
- szóbeli feleletnél a kérdések leírása, illetve annak biztosítása, hogy a hallgató saját maga számára jegyezhesse le a felelet közben feltett kérdéseket is;
-
- szóbeli válaszokhoz írásbeli jegyzet készítésének engedélyezése;
-
- a szóbeli tétel részletes írásbeli kidolgozását követően eltekintés a leírtak részletes szóbeli kifejtésétől (kiegészítő oktatói kérdések kapcsán lásd fönt);
-
- írásban kidolgozott tételvázlat teljes felolvasásának megszakítás nélküli engedélyezése (előre egyeztetett időhatárral);
-

---

 felelet során a megszakítás kerülése (előre egyeztetett időhatárral), a kérdések felelet végi feltevése;

---

 a vizsga során segédeszközök használatának engedélyezése (pl. zajsűrű fejhallgató, stresszoldó tárgy);

---

 az írásbeli vizsgánál – ellenőrzött körülmények között – laptop használatának engedélyezése a kézírás kiváltására;

---

 a vizsgahelyiség elhagyása nélküli szünetek engedélyezése;

---

 vizsga során személyi segítő passzív jelenlétének engedélyezése a teremben;

---

 vizsgahelyzetben az online részvétel engedélyezése.

 Az autista hallgatók sajátos viselkedései akár fokozottabb mértékben is jelen lehetnek a stressz- és vizsgahelyzetekben (pl. szokatlan nonverbális kommunikáció, szemkontaktus-használat vagy megfelelő tudás esetén is lassabb ütemű, bizonytalan ható válaszadás, kifejtés közbeni hosszabb szünetek). Ezeket igyekezzünk megérteni, „helyén kezelni”.

 Sikertelen teljesítéskor nagyon fontos, hogy az okokat tisztázzuk a hallgatóval, konkrét szempontokkal segítve őt a következő próbálkozás sikeréhez.

-
- 🌐 Több kurzus tartalmait átívelő szigorlatok, komplex vizsgák, záróvizsgák esetében fontos, hogy a hallgatókat a szokásosnál intenzívebben támogassuk a tananyag szintetizálásában, az elvárások megértésében. Az egységes terminológiahasználat előny, illetve a tantárgyak, oktatók esetén esetleg előforduló, eltérő terminológiahasználat magyarázata, az adott kurzuson elvárt szakszókincs tisztázása támogató. Szigorlati/záróvizsga-tájékoztatók, -előkészítők tartása, ezek rögzítésének, visszanezhetőségének biztosítása; a tételekhez konkrét kérdések vagy kulcsszavak hozzárendelése, illetve tételenként a felhasználandó szakirodalmak megadása hatalmas segítség minden hallgatónak.
-

ZÁRSZÓ

Az autista emberek számára az implicit, egyértelműen nem közölt szándékok olvasása gyakran nehéz. Azok az oktatók, akik eljutottak az ajánlások átoltasásáig, expliciten jelzik szándékukat arra, hogy jobban megértsék autista hallgatóikat. Köszönet érte.

Fontos hangsúlyozni, hogy a fenti *Ajánlások*, ígéretes gyakorlatok az eltérő kari képzési tartalmak, követelmények mentén hangolódhatnak, bővíthetnek tovább.

Itt és most az egyetemi kurzusok megtartásához és a vizsgáztatáshoz, számonkéréshez adtunk gyakorlati ötleteket. Remélve, hogy ez egy kezdő lépés és egyben módszertani modell lehet ahhoz, hogy a felsőoktatáshoz kapcsolódó további területeken is kialakulhassanak hasonló gyakorlatok.

További fontos, de itt célzottan nem érintett területek:

- 🎧 a támogatásokat előkészítő diagnosztikai folyamatban a felsőoktatási szempontból releváns szükségletek felmérése, kiemelése;
- 🎧 az egyetemre érkező hallgatók szakválasztását megelőző minőségi pályaaorientáció; tájékozott döntéshozatal az egyetemi szakok transzparens követelményeinek ismeretében, valamint
- 🎧 egyetemi pályaaorientációs szolgáltatások kialakítása a választott szakhoz tartozó munkaerőpiaci lehetőségek/követelmények feltárásán keresztül;
- 🎧 egyenlő esélyű hozzáférés az egyetemi követelményekhez tartozó külső gyakorlatokon, gyakornoki programokon való részvételhez;
- 🎧 az autizmussal kapcsolatos, korszerű tudáshoz való hozzáférés biztosítása oktatóknak, egyetemi munkatársaknak, támogató személyeknek;
- 🎧 a tárgyi feltételek optimalizálása, az épített környezet adaptálása;
- 🎧 közösségi életben, programokon való (autizmusbarát) részvétel biztosítása;
- 🎧 kollégiumi személyi és tárgyi feltételek adaptálása (etc.).

Abban bízunk, hogy az *Ajánlások* szemléletmódja inspirációt ad ahhoz, hogy a fent felsorolt területeken vagy más színtereken az autista hallgatók megfelelő támogatásokat kaphassanak. Szélesebb körű együttműködéssel, közösségi adatgyűjtéssel újabb ajánlások is szülehetnek. A további tájékozódáshoz az alábbi néhány olvasnivalót is jó szívvel ajánljuk.

HASZNOS OLVASMÁNYOK (MAGYAR NYELVEN)

- Attwood, T. (2015) *Az Asperger-szindróma kézikönyve*. Animus Kiadó.
- Bernstein, R. J., & Cantor-Cooke, R. (2019) *Különleges normalitás*. Geobook Hungary Kiadó.
- Havasi, Á., Őszi, T., Bertók, Cs., Janoch, M., Völgyesi-Molnár, M., Győri, M., Szekeres, Á., Németh, V., & Stefanik, K. (2023) *Mobillal a suliban?* MTA–ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport. <http://hdl.handle.net/10831/104149>
- Jones, G., & Hurley, E. (szerk.) (2018) *Az autizmusellátás helyes gyakorlata. Autizmus – Boldogság – Jólét*. Geobook Hungary Kiadó.
- Notbohm, E., & Zysk, V. (2018) *Tíz dolog, amit az autista diákod szeretné, ha tudnál*. Geobook Hungary Kiadó.
- Prizant, B. M. (2023) *Egyedien emberi*. Hórusz Könyvkiadó.

HASZNOS WEBOLDALAK (ANGOL NYELVEN)

- <https://udlguidelines.cast.org/>
- <https://www.autism-uni.org/>
- <https://neurodivergencewales.org/en/education/i-work-in-a-further-education-institute/training-films-for-tutor-and-teaching-support-staff/>
- <https://www.timeshighereducation.com/campus/stop-placing-onus-neurodivergent-students-fit>

ELTE

GYAKORLÓ ORSZÁGOS
PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT

ELTE | BGGYK

BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI KAR

ELTE | EÖTVÖS
KIADÓ

Az ELTE hivatalos könyvkiadója